

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wstęp

Author: Tomasz Kubin, Mieczysław Stolarczyk

Citation style: Kubin Tomasz, Stolarczyk Mieczysław. (2018). Wstęp. W: T. Kubin, M. Stolarczyk (red.), "Kryzysy w Unii Europejskiej w drugiej dekadzie XXI wieku : uwarunkowania - przebieg - implikacje" (S. 7-14). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Wstęp

Unia Europejska (UE) od kilku lat znajduje się w fazie dezintegracji czy, zdaniem innych autorów, w kryzysie egzystencjalnym bądź megakryzysie. Pojawiały się opinie, że proces integracji w ramach UE zaczyna się cofać, a Unia może się załamać pod ciężarem kryzysów, z którymi się zmaga. Przyczyną tego stanu było współwystępowanie (nakładanie się) wielu kryzysów i małe efekty podejmowanych działań zmierzających do ich rozwiązania. Zasadne były stwierdzenia, że kryzys unijny jest wielopłaszczyznowy, dotyczy on bowiem wielu obszarów integracji europejskiej i przejawów funkcjonowania Unii Europejskiej¹. Mamy tutaj na uwadze przede wszystkim kryzys strefy euro (czy według innych kryzys w strefie euro), kryzys Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB) Unii Europejskiej oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO), kryzys uchodźczy, kryzys związany z nasileniem się tendencji eurosceptycznych wśród społeczeństw państw członkowskich UE, w tym dążeń do wystąpienia z UE, oraz kryzys powszechnie akceptowanego w UE przywództwa². Na te i inne

¹ K.A. WOJTASZCZYK: *Kryzysy w procesie integracji europejskiej – istota i następstwa*. W: *Kryzysy w procesie integracji europejskiej i sposoby ich przewycięzania*. Red. K.A. WOJTASZCZYK, J. NADOLSKA. Warszawa 2015, s. 399.

² Bogdan Góralczyk wskazywał na siedem rodzajów kryzysów UE (kryzys finansowy i gospodarczy niektórych państw strefy euro, głównie Grecji; kryzys strukturalny strefy euro; kryzys migracyjny; kryzys systemu bezpieczeństwa, w tym WPZiB; kryzys przywództwa i wizji; wzrost dominacji Niemiec; kryzys instytucjonalny określany jako „deficyt demokracji”). *Siedem kryzysów zagraża UE. Prof. B. Góralczyk: chcąc Unię ratować, trzeba ją wymyślić na nowo* – <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Siedem-kryzysow-zagraza-UE-Prof-B.Goralczyk-chcac-Unie-ratowac-trzeba-ja-wymyslic-na-nowo,wid,17912681,wiadomosc.html?ticaid=115c56> (dostęp: 16.10.2015).

Adam Krzemiński pisał, że UE wstrząsa naraz pięć wielkich kryzysów: finansowy Grexit, brytyjskie *votum separatum*, rosyjska agresja na Ukrainę, napór uchodźców z krajów muzuł-

kryzysy występujące w Unii (kryzysy UE)³ nakładał się wzrost zagrożenia atakami terrorystycznymi wielu państw członkowskich UE ze strony dżihadystów (np. zamachy terrorystyczne w Paryżu w dniu 13 listopada 2015 r. i w Brukseli w dniu 22 marca 2016 r.).

Faktem jest, że kryzysy są immanentną cechą procesów integracji. Na każdym etapie integracji w ramach Wspólnot Europejskich (WE) i UE występowały istotne problemy, od których rozwiązania zależała dalsza efektywność przedsięwzięć integracyjnych, w tym przechodzenie do coraz wyższych stadiów integracji. Występują opinie, że proces integracji europejskiej rozwija się od kryzysu do kryzysu (np. kryzys tzw. pustego fotela w połowie lat 60. XX w. czy kolejne kryzysy w ramach UE związane z reformami instytucjonalnymi w pierwszej dekadzie XXI w.), które w większym bądź mniejszym stopniu udawało się przezwyciężyć, a niemal po każdym z nich integracja europejska ulegała zacieśnieniu. Uzasadnione jest pytanie: Czy podobnie, jak to miało miejsce w dotychczasowej historii integracji europejskiej, również kryzysy, z którymi obecnie boryka się UE, uda się rozwiązać w takim stopniu, by po poważnym przyhamowaniu w ostatnich latach proces integracji europejskiej mógł się rozwijać, a w dłuższej perspektywie cała Unia wyjdzie z niego silniejsza, bardziej zwarta? Zarysowują się co do tego uzasadnione wątpliwości. Współwystępowanie kilku bardzo poważnych kryzysów w UE oraz stosunkowo niewielka dotychczasowa efektywność ich rozwiązywania uzasadniają formułowanie pesymistycznych prognoz co do dalszego rozwoju integracji w ramach Unii. Zasadne były stwierdzenia, że jest to najgłębszy kryzys UE od chwili jej powstania, a głównym problemem, przed którym stoi proces integracji europejskiej, nie jest jego dalszy rozwój, ale kwestia powstrzymania jego rozpadu⁴. Nie brak było także głosów, że chcąc ratować Unię, trzeba ją wymyślić na nowo⁵. Charakterystyczne, że takie prognozy pojawiały się nie tylko wśród eurosceptyków dochodzących do głosu w większej bądź mniejszej skali w społeczeństwach wszystkich państw członkowskich UE, ale także wśród zwolenników dalszego rozwoju integracji europejskiej. Nigdy

mańskich oraz kryzys samej idei europejskiej jedności. A. KRZEMIŃSKI: *Wygazanie Europy*. „Polityka” 2016, nr 14.

³ Autorzy jednego z opracowań wskazywali na następujący syndrom różnych kryzysów występujących w Unii Europejskiej: kryzys aksjologiczny, kryzys strukturalny, kryzys instytucjonalno-ekonomiczny, kryzys modelu demokracji, kryzys społeczny, kryzys komunikacji, kryzys modernizacyjny procesu integracji europejskiej, kryzys legitymizacyjny, kryzys obecności UE w stosunkach międzynarodowych. Zob. *Kryzysy w procesie integracji...*; Roman Kuźniar pisząc o Unii wielu kryzysów, wyliczał: kryzys finansowo-gospodarczy, kryzys polityczno-instytucjonalny, kryzys demograficzny, kryzys międzynarodowej roli UE oraz kryzys migracyjno-uchodźczy. R. KUŹNIAR: *Europa w porządku międzynarodowym*. Warszawa 2016, s. 213 i nast.

⁴ Ibidem; M. BECKER: *Krise der EU: Ach, Europa* – www.spiegel.de/politik/ausland/europaische-union-in-der-krise-ist-die-eu-zu-rette-a-1066744.html (dostęp: 25.04.2016).

⁵ *Siedem kryzysów zagraża UE. Prof. B. Góralczyk: chcąc Unię ratować, trzeba ją wymyślić na nowo...*; J. ZIELONKA: *Koniec Unii Europejskiej?* Przeł. E. GOŁĘBIOWSKA. Warszawa 2014.

w dotychczasowej historii integracji w ramach UE nie toczyła się tak intensywna dyskusja dotycząca przyszłości tego procesu, w której tak często, jak w ostatnich latach, formułowane byłyby obawy dotyczące implikacji nieuchronności daleko idącej dezintegracji w ramach Unii czy wręcz jej rozpadu⁶.

Mając na uwadze współwystępowanie wielu kryzysów w UE w drugiej dekadzie XXI wieku, syndrom wielu kryzysów oraz ich wielopłaszczyznowość, trzeba przyznać, że nie brak było głosów, iż najpoważniejszym z nich jest kryzys migracyjno-uchodźczy. Bezprecedensowy w historii UE w swej skali napływ uchodźców i migrantów doprowadził, według licznych ocen, do największego kryzysu UE od czasu jej powstania. Jego apogeum przypadło na rok 2015. Nigdy jeszcze w ciągu jednego roku do państw członkowskich UE nie przybyło tak wielu imigrantów poszukujących ochrony (uchodźcy) oraz poprawy poziomu swojego życia (migranci ekonomiczni). W roku 2015 do państw członkowskich UE napłynęło ich około 1,2 mln. Intensywność sporów występujących wśród państw członkowskich UE na tle rozwiązania kryzysu uchodźczo-migracyjnego, w tym zakwestionowanie w praktyce unijnej zasady solidarności oraz ekspozowanie przez rządy wielu państw interesów państwowych przed rozwiązaniami unijnymi w tym zakresie, dawały podstawę do formułowania opinii, że kryzys uchodźczo-migracyjny jest największym, w porównaniu z innymi kryzysami, zagrożeniem dla dalszego procesu integracji w ramach UE, który może doprowadzić do jej rozpadu⁷.

Celem badawczym prezentowanym w zbiorze jest poddanie analizie najważniejszych kwestii dotyczących głównych przyczyn i przejawów kryzysów występujących w UE w drugiej dekadzie XXI wieku oraz wskazanie na możliwości ich rozwiązania, a także na ich najważniejsze implikacje dla dalszej realizacji projektu integracyjnego. Należy przy tym zaznaczyć, że tylko nieliczne z następstw kryzysów występujących w UE w drugiej dekadzie XXI wieku są możliwe do trafnego zdiagnozowania. Niektóre z nich zapewne dadzą znać o sobie dopiero w bliższej i dalszej perspektywie czasowej. Do tego dochodzi trudność z precyzyjnym oddzieleniem konkretnych przyczyn (źródeł) od przejawów kryzysów (np. deficyt demokracji w UE). Faktem jest, że dalszy proces integracji europejskiej stał się zdecydowanie mniej przewidywalny niż jeszcze kilka lat temu. Powstają różne, mniej lub bardziej prawdopodobne scenariusze funkcjonowania bądź rozpadu UE i głównych tego konsekwencji zarówno dla państw członkowskich UE, jak i dla europejskiego i globalnego systemu międzynarodowego.

W pracy często używane są określenia „kryzys Unii Europejskiej” i „kryzysy w Unii Europejskiej”. Zazwyczaj w literaturze przedmiotu obu tym terminom nadaje się różny zakres treściowy. Autorzy opracowań na ten temat, w tym także autorzy niektórych tekstów zamieszczonych w niniejszym zbiorze, zwracają

⁶ Zob. J. ZIELONKA: *Koniec Unii Europejskiej?*...

⁷ R. KUŹNIAR: *Europa w porządku międzynarodowym...*, s. 239.

uwagę na to, że kryzys (czy kryzysy) w UE może (mogą) mieć charakter częściowy, dotyczący niektórych płaszczyzn czy wymiarów integracji w ramach UE. Podkreślają, że kryzysy w UE nie zagrażają funkcjonowaniu samej Unii, natomiast kryzys UE to kryzys całości systemu – kryzys przestrzenny i strukturalny, który zagraża samemu istnieniu UE. Warto jednak mieć na uwadze, że wielość i intensywność, nakładanie się wielu kryzysów w stosunkowo krótkim czasie w drugiej dekadzie XXI wieku doprowadziły do sytuacji, w której kryzysy w UE niejako przerastają w kryzys Unii. Mamy więc do czynienia z sytuacją kiedy kryzysy w UE skutkują kryzysem Unii.

Prezentowany zbiór zawiera dwadzieścia cztery artykuły podzielone na cztery części. Przyporządkowanie niektórych artykułów do jednej z części zbioru ma charakter umowny ze względu na to, że niektórzy autorzy opracowań zamieszczonych w niniejszej pracy podejmują wątki dotyczące zarówno przyczyn oraz przejawów, jak i skutków omawianych przez nich kryzysów. Z tych względów kilka artykułów mogłoby być pomieszczonych także w innej części zbioru niż w tej, w której się znajdują.

W części pierwszej, zatytułowanej „**Teoretyczne aspekty kryzysów w Unii Europejskiej**”, zamieszczone zostały cztery artykuły. Zbigniew D. Czachór w tekście *Sokratejskie prawdy pozorne a kryzys (w) Unii Europejskiej. Daimonion oraz sześćdziesiąt myśli majeutycznych i elenktycznych w formie hipotez badawczych* prezentuje swoje przemyślenia w formie sześćdziesięciu właśnie hipotez badawczych dotyczących kryzysu Unii Europejskiej. Janusz Ruszkowski w opracowaniu *Kryzys integracji w teorii studiów europejskich* podejmuje próbę wyjaśnienia kryzysu integracji z perspektywy trzech teorii europeistycznych: międzyrządowości, neofunkcjonalizmu oraz wielopoziomowego zarządzania. Józef M. Fiszer w artykule *Megakryzys w Unii Europejskiej – istota, przesłanki i implikacje dla integracji Europy w drugiej dekadzie XXI wieku* podejmuje próbę odpowiedzi na pytania dotyczące istoty, przesłanek i skutków kryzysów, z którymi dziś boryka się UE, a które doprowadziły do kryzysu w procesie integracji europejskiej. Autor pokazuje atuty, którymi wciąż dysponuje UE, oraz jej słabości, które przesądzą o jej pozycji na świecie (np. kryzys na Ukrainie czy terroryzm islamski). W ostatnim zamieszczonym w tej części zbioru opracowaniu *Postkryzysowa architektura Unii Europejskiej: model neomiędzyrządowy czy plurilateralny?* Piotr Tosiek analizie poddaje dwa skrajne modele dyferencjacji w ramach nowej „architektury” UE jako kształt jej systemu decyzyjnego. Pierwszym z nich jest model neomiędzyrządowy, oznaczający przejście do decydowania jednomyślnego, typowego dla tradycyjnych organizacji międzyrządowych, a drugim model plurilateralny, wymagający redefinicji myślenia o integracji oraz oparcia się na deterytorializacji i funkcjonalizacji.

W części drugiej, „**Uwarunkowania kryzysów w Unii Europejskiej**”, znajduje się sześć opracowań, których autorzy wyeksponowali niektóre uwarunkowania wewnętrzne (wewnętrznie) oraz zewnętrzne kryzysów występujących

w UE. Dariusz Milczarek i Olga Barburska w artykule zatytułowanym *Międzynarodowe uwarunkowania zjawisk kryzysowych w Unii Europejskiej* wskazują na uwarunkowania zarówno wewnętrzne (wewnątrzunijne) kryzysów w UE, jak i zewnętrzne (międzynarodowe). Akcent kładą na różnorakie czynniki międzynarodowe, które wpływają na unijne kryzysy. Główna teza rozważań autorów zawiera się w stwierdzeniu, że bez względu na to, jak można identyfikować wszystkie zagrożenia płynące z otoczenia międzynarodowego UE, ich oddziaływanie tylko w określonym stopniu jest bezpośrednią przyczyną kryzysów (kryzysu) Unii Europejskiej. W opracowaniu autorstwa Jacka Pietruchy *Druga faza kryzysu w strefie euro i jej determinanty* autor wskazuje na przyczyny drugiej fazy kryzysu w strefie euro, tj. w latach 2011–2013, szczególnie zaś rozważa związki skali załamania się PKB po roku 2007 z nierównowagami makroekonomicznymi, jakie wystąpiły przed kryzysem, oraz ze zróżnicowaniem strukturalno-instytucjonalnym. Stwierdza, że zarówno asymetrycznie rozłożone między kraje członkowskie nierównowagi, jak i występujące luki rozwojowo-strukturalne stanowią „głęboką przyczynę” odmiennej reakcji PKB w państwach członkowskich strefy euro, zwłaszcza w drugiej fazie kryzysu. Celem podjętym w opracowaniu Rafała Riedla *Kryzys gospodarczy w Europie według Thomasa Piketty’ego* jest spojrzenie na kryzys gospodarczy w strefie euro przez pryzmat prac Thomasa Piketty’ego – jednego z najbardziej wpływowych ekonomistów XXI wieku. Jerzy Jaskiernia w artykule zatytułowanym *The Crisis in the European Union and the Brexit (The Democratic Deficit in the European Union as a Source of Eurosceptic of the Citizens in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)* [*Kryzys w Unii Europejskiej a Brexit (Deficyt demokracji w Unii Europejskiej jako źródło eurosceptycznych postaw obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej)*] poddał analizie kryzys w UE w kontekście Brexitu. Autor udziela odpowiedzi na pytanie: Czy kryzys demokracji w UE wpłynął na eurosceptyczne postawy obywateli w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej i przyczynił się do negatywnego rezultatu referendum w sprawie Brexitu? W kolejnym opracowaniu zamieszczonym w części drugiej w artykule *Destabilizacja Bliskiego Wschodu przez Zachód jako jedna z głównych determinant kryzysu migracyjno-uchodźczego w Unii Europejskiej* Katarzyna Czornik szeroko omawia wpływ polityki państw Zachodu, a zwłaszcza Stanów Zjednoczonych oraz Francji i Wielkiej Brytanii, wobec regionu Bliskiego Wschodu w dwóch pierwszych dekadach XXI wieku na jeden z najpoważniejszych kryzysów w UE, jakim jest kryzys migracyjno-uchodźczy, którego apogeum przypadło na 2015 rok. Część drugą zbioru zamyka opracowanie Agnieszki Miarki *Wojna w Syrii jako wyzwanie dla Unii Europejskiej w drugiej dekadzie XXI wieku*. Autorka akcentuje, że wojna domowa w Syrii i zbrojne zaangażowanie wielu państw w ten konflikt wygenerowały największy kryzys humanitarny w okresie pozimnowojennym, który jednocześnie doprowadził do jednego z największych kryzysów w UE – kryzysu uchodźczo-migracyjnego.

Najbardziej rozbudowaną częścią zbioru jest część trzecia „**Przejawy kryzysów w Unii Europejskiej**”. Zamieszczonych zostało w niej osiem artykułów. Tę część tomu otwiera opracowanie autorstwa Sławomira Czecha *Polityczny wymiar przyczyn i konsekwencji kryzysu strefy euro*. Jest to próba spojrzenia na ten kryzys przez pryzmat nurtu ekonomii politycznej, wiążącej zjawiska gospodarcze z trwającymi równolegle procesami politycznymi. Autor wykazuje słuszność tezy, że kryzys strefy euro, choć przejawia się przede wszystkim w niestabilności gospodarczej, był i wciąż jest silnie powiązany z decyzjami politycznymi. Andrzej Podraza w opracowaniu *Unia Europejska jako podmiot geopolityczny czy humanitarny? Na przykładzie reakcji wobec wojny w Syrii i problemów uchodźców* wskazuje, że wielkim testem dla Unii Europejskiej w kontekście przemian modelu integracji i podmiotowości na arenie międzynarodowej jest kryzys syryjski i jego implikacje dla państw członkowskich Unii. Michał Dulak w tekście *Strategiczne zarządzanie kryzysem członkostwa w UE na przykładzie Brexitu* omawia teoretyczne i praktyczne aspekty związane z owym procesem, w tym postrzeganie kryzysu przez pryzmat teorii systemowej, i systemowe spojrzenie na Brexit. Prezentuje teoretyczny model zarządzania kryzysowego w organizacji, służący analizie strategii antykryzysowej realizowanej z punktu widzenia UE. Dzięki temu schematowi autor wskazuje na poszczególne etapy działań, które UE podejmowała i podejmuje w celu rozwiązania kryzysu członkostwa. Bogdan Góralczyk w artykule *Aksjologiczna dezintegracja w UE? Przypadek Węgier* wskazuje na konsekwencje dla całego procesu integracji europejskiej odchodzenia przez Węgry rządzone od 2010 roku przez Partię Obywatelską – Fidesz z jej liderem Viktorom Orbánem od demokracji liberalnej, skodyfikowanej w ramach tzw. kryteriów kopenhaskich, do „demokracji nieliberalnej”. Ryszard Zięba w opracowaniu *Stagnacja polityki bezpieczeństwa i obrony jako przejaw kryzysu Unii Europejskiej* zwraca uwagę na traktatowe i polityczne uwarunkowania stagnacji WPZiB oraz na skutki kryzysu finansowego dla WPZiB. Pisze o następstwach braku unijnego dowództwa operacyjnego do prowadzenia operacji zarządzania kryzysowego i problemie adaptacji strategii bezpieczeństwa UE. Wskazuje na wiele innych niekorzystnych zjawisk stanowiących zagrożenie dla UE jako projektu integracyjnego. Mieczysław Stolarczyk w artykule *Kryzys uznanego (powszechnie akceptowanego) przywództwa Niemiec w Unii Europejskiej* zwraca uwagę na to, że w wyniku kryzysów występujących w UE w drugiej dekadzie XXI wieku wzrosła rola Niemiec wraz z jednoczesnym osłabieniem Unii. Ten wzrost roli Niemiec był niekiedy postrzegany jako swego rodzaju przerastanie ich przywództwa w UE w dominację czy nawet hegemonię. Autor eksponuje tezę, że Niemcy wzmacniały w drugiej dekadzie XXI wieku swoją pozycję międzynarodową, pozycję mocarstwową, ale ze względu na charakter i sposoby tej rosnącej roli odchodziły one od roli przywódcy UE, uznanego przywódcy, a stały się coraz bardziej państwem dominującym. Wiele wątków występujących w opracowaniu M. Stolarczyka podejmuje także Joanna Ciesielska-Klikowska

w swoim artykule *Polityka Niemiec na rozdrożu? Europejskie wyzwania Niemiec w XXI wieku*. Autorka wskazuje na charakter polityki europejskiej i integracyjnej Niemiec w XXI wieku między innymi w kontekście stanowiska rządu kanclerz Angeli Merkel wobec głównych kryzysów występujących w UE. Zwraca uwagę na tendencje renacjonalizacyjne w polityce integracyjnej Niemiec oraz na wzrost aspiracji decydentów polityki zagranicznej tego kraju do brania odpowiedzialności za rozwiązywanie problemów nie tylko europejskich, ale także globalnych. W ostatnim artykule zamieszczonym w tej części zbioru *Identyfikacja kryzysów w Unii Europejskiej w programach wyborczych europartii* Anna Poczęśniak podaje analizie sposób identyfikowania i nazywania problemów w Unii Europejskiej przez europartie.

W ostatniej części prezentowanej pracy zbiorowej **„Implikacje kryzysów w Unii Europejskiej”** zamieszczonych zostało sześć artykułów. W pierwszym z nich *Wpływ kryzysu migracyjnego na zmiany w obszarze Europejskiej Polityki Sąsiedztwa* Agnieszka Nitszke przedstawia dotychczasowy model EPS, w tym także przesłanki ustanowienia tej polityki w 2004 roku. Następnie ukazuje ewolucję EPS oraz założenia nowej EPS w kontekście polityki migracyjnej na podstawie analizy dokumentów instytucji UE. Justyna Zajac w artykule *Kryzysy w Unii Europejskiej a jej polityka śródziemnomorska* przedstawia wpływ kryzysów wewnętrznych w UE na jej politykę śródziemnomorską. Punktem wyjściowym analizy jest teza, że wewnętrzne kryzysy unijne pogłębiły problemy, jakie rysowały się w polityce Unii Europejskiej w regionie śródziemnomorskim jeszcze przed kryzysem finansowym w świecie Zachodu w 2008 roku. Artur Adamczyk w opracowaniu *Wpływ kryzysu migracyjnego na stosunki Unii Europejskiej z Turcją* omawia ewolucję stosunków pomiędzy UE a Turcją, redefinicję kierunków polityki zagranicznej Turcji oraz wpływ kryzysu migracyjnego i uchodźczego, w tym szczególnie porozumienie UE – Turcja (18 marca 2016 r.) na stosunki UE z Turcją. Monika Szynol w tekście zatytułowanym *Zdolność integracyjna w kryzysie. Stagnacja polityki rozszerzenia Unii Europejskiej w drugiej dekadzie XXI wieku* dokonuje weryfikacji – w kontekście przyjmowanych w tym zakresie dokumentów oraz kryzysów występujących w UE – możliwości sfinalizowania oczekiwań państw aspirujących do członkostwa w Unii. Magdalena Tusińska w opracowaniu *Europejski model społeczny a współczesne wyzwania dotyczące ubóstwa i wykluczenia społecznego* dokonuje charakterystyki europejskiego modelu społecznego i europejskich standardów społecznych. Wskazuje na implikacje kryzysu 2008+ w odniesieniu do ubóstwa i wykluczenia w UE oraz na konsekwencje słabości europejskiego modelu społecznego. Swego rodzaju podsumowaniem rozważań zamieszczonych w zbiorze jest artykuł autorstwa Tomasza Kubina *Czy Unia Europejska już nie wytycza kierunku rozwoju ludzkości? Kryzys idei integracyjnej UE*. Autor wykazuje w nim słuszność tezy, że oprócz kryzysów „bieżących” czy też „doraźnych” w odniesieniu do UE mamy do czynienia z problemem znacznie głębszym. Można go określić jako kryzys

idei dalszej integracji, tzn. brak zdefiniowanego, wyraźnie określonego, realistycznego, a jednocześnie atrakcyjnego i powszechnie akceptowanego przez obywateli państw członkowskich Unii celu dalszego jej funkcjonowania jako najważniejszej struktury integracyjnej Europy.

Opracowanie adresowane jest do szerokiego grona Czytelników. Mamy nadzieję, że artykuły zamieszczone w niniejszej publikacji przyczynią się do wzbogacenia wiedzy na temat głównych przyczyn, przejawów i implikacji kryzysów występujących w Unii Europejskiej w drugiej dekadzie XXI wieku. Pragnęlibyśmy, by prezentowany zbiór stał się istotną formą udziału badaczy z różnych ośrodków akademickich naszego kraju w trwającej już od kilku lat dyskusji dotyczącej uwarunkowań, przebiegu i skutków tychże kryzysów⁸ – dotyczącej nie tylko fundamentalnych kwestii z zakresu polityki integracyjnej Polski i innych państw członkowskich UE, ale także spraw o podstawowym znaczeniu dla polityki bezpieczeństwa Polski i innych krajów unijnych oraz bezpieczeństwa międzynarodowego w Europie i świecie. Dalszy bowiem regres, a tym bardziej rozpad integracji w ramach UE, miałby trudne do przecenienia konsekwencje nie tylko dla europejskiego systemu międzynarodowego, ale także dla systemu międzynarodowego w skali globalnej.

⁸ Zob. Z. CZACHÓR: *Kryzys i zaburzona dynamika Unii Europejskiej*. Warszawa 2013; *Między polityką a rynkiem: Kryzys Unii Europejskiej w analizie ekonomistów i politologów*. Red. T.G. GROSSE. Warszawa 2013; *Kryzys Unii czy kryzys w Unii? Kierunki dyskusji nad przyszłością integracji europejskiej*. Red. H. TENDER-WŁASZCZUK. Warszawa 2014; *Kryzysy w procesie integracji...*

Tomasz Kubin, Mieczysław Stolarczyk